

Петраковська О. В.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку,
аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З АКРЕДИТИВАМИ В БАНКАХ-ЕМІТЕНТАХ

У сучасних ринкових умовах постійно відбувається пошук нових способів взаєморозрахунків, які прискорюють рух грошових потоків з мінімізацією ризиків неплатежів. Однією з найскладніших і водночас надійних форм платежу під час проведення розрахунків є акредитив.

У міжнародній банківській практиці цей інструмент активно використовується, і не втрачає своєї актуальності, оскільки при його використанні значно зменшуються ризики невиконання своїх зобов'язань контрагентами.

Акредитивна форма розрахунків забезпечує продавцю отримання оплати проти обумовлених документів, а покупцю – постачання товару, обладнання, передачу майна та надання послуг у строк у повній відповідності до умов акредитива.

Переваги використання акредитивів:

- гарантія проведення оплати лише після подання до банку документів, що відповідають умовам акредитива;
- дозволяє розширити коло ділових партнерів, досягти більш вигідних умов постачання та оплати товару;
- гарантує правову захищеність договору;
- мінімізує ризики учасників договору, такі як: ризик неплатежу; ризик неналежного виконання/невиконання договірних зобов'язань; ризик неповного та/або несвоєчасного постачання.

У той самий час цій формі розрахунків притаманні недоліки: оплата банківської комісії; бенефіціар повинен дотриматися всіх пунктів договору; торгові операції у межах акредитива часто супроводжуються великим обсягом документів.

Світова банківська практика розробила багато видів акредитивів, що дозволяють врахувати різноманітні інтереси між сторонами угоди.

В українському законодавстві сутність терміну «акредитив» та його види визначені в Цивільному кодексі України [7] та Положенні про порядок здійснення банками операцій за акредитивами [4].

В 2019 році згідно з постановою Правління НБУ № 164 [5] втратила чинність постанова Правління НБУ від 17.11.2004 р. № 549 [6] та були затверджені Правила бухгалтерського обліку операцій з акредитивами в банках України [5], що визначають основні вимоги щодо відображення в обліку операцій за акредитивом.

Облік операцій із відкритими (наданими) резервними акредитивами банки здійснюють відповідно до Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України, затвердженої постановою Правління НБУ від 21.02.2018 р. № 14 [1].

Для обліку акредитивів були призначені рахунки 1602, 2602, 2622 Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про його застосування (далі – План рахунків), затверджених постановою Правління НБУ від 11.09.2017 р. № 89 [2, 3]. 08 січня 2020 року постановою Правління НБУ № 1 були внесені зміни до Плану рахунків стосовно нової редакції вищезазначених рахунків (змінювались назви рахунків та їх призначення) (рис. 1), а для обліку операцій з акредитивами План рахунків був доповнений новими групами: 183, 193, 293, 294, 295, 904 та рахунками: 1832 «Кошти банків у розрахунках», 1932 «Кошти в розрахунках інших банків», 2932 «Кошти в розрахунках суб'єктів господарювання», 2942 «Кошти в розрахунках фізичних осіб», 2952 «Кошти в розрахунках небанківських фінансових установ», 9041 «Зобов'язання іншого банку щодо відшкодування коштів за акредитивами».

Порядок відображення в обліку банком-емітентом (далі – БЕ) операцій з відкриття та виконання акредитива шляхом платежу за пред'явленням, акцепту переказних векселів (тратт) і розстрочення (відстрочення) платежу наведений на рис. 2.

Порядок відображення в обліку БЕ операцій з дострокового закриття (анулювання) акредитива відображений в табл. 1.

Зміни в назвах та призначеннях рахунків 1602, 2602, 2622					
План рахунків (перша редакція)			План рахунків (поточна редакція)		
Рахунок			Рахунок		
Номер	Назва	Призначення	Номер	Назва	Призначення
1602	Кошти в розрахунках інших банків	облік коштів у розрахунках, грошового покриття інших банків за різними операціями, у тому числі за акредитивами	1602	Кошти інших банків за рахунками умовного зберігання (ескроу)	облік коштів інших банків за рахунками умовного зберігання (ескроу), використанні яких передбачене законодавством України
2602	Кошти в розрахунках суб'єктів господарювання	облік коштів у розрахунках (кошти до настання дати валютування, акредитиви, розрахункові чеки, розрахунки за разовими залітками, кошти, отримані як грошове покриття)	2602	Кошти суб'єктів господарювання за рахунками умовного зберігання	облік коштів суб'єктів господарювання за рахунками умовного зберігання (ескроу), використанні яких передбачене законодавством України
2622	Кошти в розрахунку фізичних осіб	облік коштів у розрахунках (кошти до настання дати валютування, акредитиви, грошове покриття, облік грошових сум, прийнятих у депозит нотаріуса)	2622	Кошти фізичних осіб за рахунками умовного зберігання (ескроу)	облік коштів фізичних осіб за рахунками умовного зберігання (ескроу), використанні яких передбачене законодавством України

Рис. 1. Зміни в назвах та призначеннях рахунків 1602, 2602, 2622

Джерело: складено автором на основі [2].

операції з відкриття акредитива	Відображення суми грошового забезпечення відкритого покритого акредитива	
	Дебет	Кредит
	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	1932, 2932, 2942, 2952
	Відкриття акредитива без грошового забезпечення (непокритого акредитива) або частково забезпеченого акредитива	
	Дебет	Кредит
	9122	Рахунок групи 990
операції з виконання акредитива	Перерахування коштів до банку бенефіціара (ББ) (виконуючого, підтверджуючого, рамбурсуючого банку) для забезпечення покриття майбутніх платежів за акредитивом	
	Дебет	Кредит
	1832	1200, 1500
	Перерахування коштів, які розміщені в БЕ, на рахунок бенефіціара в разі виконання акредитива БЕ або ББ (підтверджуючим, виконуючим банком) шляхом платежу за пред'явленням покритого акредитива	
	Дебет	Кредит
	1932, 2932, 2942, 2952	1200, 1500, 2600, 2620, 2650
операції з виконання акредитива	Використання грошового забезпечення після виконання покритого акредитива ББ (підтверджуючим, виконуючим банком) шляхом платежу за пред'явленням покритого акредитива за рахунок коштів, розміщених у цьому банку	
	Дебет	Кредит
	1932, 2932, 2942, 2952	1832
	Перерахування бенефіціару коштів під час виконання БЕ або ББ (підтверджуючим, виконуючим банком) шляхом платежу за пред'явленням, акцепту переказних векселів (тратт) і розстрочення (відстрочення) платежу	
	Дебет	Кредит
	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650, 2650, відповідні рахунки для обліку наданих кредитів рахунок групи 990	1200, 1500, 2600, 2620, 2650, 9122

Рис. 2. Відображення в обліку БЕ операцій з відкриття та виконання акредитива шляхом платежу за пред'явленням, акцепту переказних векселів (тратт) і розстрочення (відстрочення) платежу

Джерело: складено автором на основі [5].

Таблиця 1

**Порядок відображення в обліку БЕ операцій
з дострокового закриття (анулювання) кредитива**

№ з/п	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	Відображення повернення наказодавцеві кредитива коштів, розміщених у БЕ, у разі дострокового закриття (анулювання) покритого кредитива	1932, 2932, 2942, 2952	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650
2	Відображення закриття покритого кредитива, кошти за яким розміщено в ББ (виконуючому, підтверджуючому банку)	1200, 1500 1932, 2932, 2942, 2952	1832 1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650
3	Відображення закриття непокритого кредитива	Рахунок групи 990	9122

Джерело: складено автором на основі [5].

Отже, проведене дослідження дозволило узагальнити методику обліку операцій з акредитивами в банках – емітентах з урахуванням останніх змін у банківських нормативно – правових актах.

Список використаних джерел

1. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: постанова Правління НБУ від 21.02.2018 № 14 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text>

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: постанова Правління НБУ від 11.09.2017 № 89 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text>

3. План рахунків бухгалтерського обліку банків України: постанова Правління НБУ від 11.09.2017 № 89 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text>

4. Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами: постанова Правління НБУ від 03.12.2003 № 514. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#Text>

5. Правила бухгалтерського обліку операцій з акредитивами в банках України: постанова Правління НБУ від 28.12.2019 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-19#Text>

6. Правила бухгалтерського обліку операцій з документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями в банках

України : постанова Правління НБУ від 17.11.2004 р. № 549 (втратив чинність). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/Re10138?an=381>

7. Цивільний кодекс України. Затверджений Верховною Радою України від 16.01.2003 № 435-IV (із змінами). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Пилипенко О. І.,

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ТРЕНДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Ключовим викликом для підприємств України в умовах повномасштабної війни з РФ є забезпечення виживання та продовження господарської діяльності з метою задоволення суспільних і фіскальних потреб. Інструменти інформаційного забезпечення управління діяльністю, зокрема бюджетування, мають бути відповідним чином адаптованими до умов, що реактивно змінюються.

Війна охопила виключно всі сфери життя, суттєво вплинувши на вітчизняний бізнес. Швидкість і непередбачуваність подій актуалізує завдання, що постає перед керівництвом компаній: забезпечення постійної оцінки впливу війни на бізнес, що дозволить скласти достовірну фінансову звітність і на її основі приймати доречні та актуальні управлінські рішення. Виконанням цього завдання в умовах зростаючої економічної невизначеності досягається також пошук резервів зниження витрат і збитків, зокрема на основі бюджетування фінансової діяльності в частині позикового капіталу. Як інструмент виживання в кризових умовах ефективно бюджетування на рівні підприємства покликане сприяти створенню умов для мінімізації ризиків і пошуку резервів в тих напрямках діяльності, де цього нагально потребує ситуація. Недостатність вільних коштів, перебої в процесах постачання та продажу продукції, зростання вартості паливо-мастильних матеріалів і газу, різкі коливання національної валюти та інші чинники можуть призводити до зростання потреби в додатковому фінансуванні – залученні позикового капіталу на довгостроковій основі. У зв'язку з цим, процес бюджетування на підприємствах України в сучасних